

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab

Osmannerrigetets fald

Deltagelsen i Første Verdenskrig blev den endelige opløsning af det næsten 500 år gamle muslimske imperium.

Af Steen Jensen

Forfatteren til bogen, Eugene Rogan, er professor i moderne mellemøstlig historie ved universitetet i Oxford. Hans grandonkel døde som britisk soldat under slaget ved Gallipoli i 1915. Ved et besøg ved Gallipoli bemærkede han et større gravmonument over de faldne tyrkiske soldater, hvilket gav ham lyst til at undersøge, hvordan de osmanniske befolkninger havde oplevet krigen.

I bogen fortæller Eugene Rogan om osmannernes politiske kurs mod deltagelse i Første Verdenskrig og mod imperiets nederlag. Krigsdeltagelsen blev den endelige opløsning af det næsten 500 år gamle muslimske imperium og på hvis ruin det nye Tyrkiet er opstået.

Prof. Rogans bog åbner op for en fortælling om en del af Første Verdenskrig, de færreste har noget større kendskab til. Konflikter og krige mellem Osmannerriget og en lang række lande, ikke blot datidens stormagter som Rusland, Italien, Frankrig og England, men også landene på Balkan, Bulgarien, Serbien og Grækenland, der forsøgte at få kontrol med områderne, som Osmannerne må opgive.

I årene op til verdenskrigens udbrud satte en ny generation af tyrkere sig på magten i det gamle, Osmanniske imperium. Ungtyrkerne, som de kaldte sig, satte i realiteten det gamle Kalif-styre uden for indflydelse og styrede riget gennem verdenskrigen.

Søgte allierede

Osmannerne søgte op til verdenskrigen allierede i Europa. Kun Tyskland viste interesse, bl.a. fordi briterne allerede

var godt i gang med at forgribe sig på dele af det kæmpestore Osmanniske Rige.

Briterne var ved at etablere sig ved den olierige Persiske Golf og øgede samtidig sin indflydelse i Egypten på trods af, at området formelt var en del af Osmannerriget. Den samtidige annektering af Cypern blev startskuddet for de tyske og osmanniske forsøg på at forhindre briterne i at sætte sig på magten i mellemøsten.

I bogen følger man bl.a. den tyrkiske korporal Ali Riza Eti, der var sygehjælper i en af de enheder, der blev sat ind mod russiske styrker i Kaukasus. Han var 27 år gammel, gift og havde en søn. Prof. Rogan bruger flittigt hans optegnelser, hvori han beskriver de første skudvekslinger med russerne, den isnende kulde, dødsangsten og de kummerlige forhold, soldaterne levede uden. Osmannerne tvangsudskrev soldater fra hele riget, til frygt og ubehag for den store del af befolkningen, hvis loyalitet over for det gamle regime var begrænset. Herunder den armenske befolkningsgruppe i det østlige område op mod Rusland.

Dagbøger og breve

Prof. Rogan gør i bogen flittigt brug af dagbogsopregnelser og breve, det på forunderlig vis er lykkedes ham at fremskaffe fra bl.a. de tyrkiske, militære myndigheder. En af kilderne er en af de førende officerer i Osmannerrigetets styrker i Mesopotamien og Nordafrika, Jafar al-Askaris, hvis enhed mødte briterne i Nordafrika, led nederlag og blev taget til

Eugene Rogan har skrevet den nye bog om Osmannerrigetets fald.

fange for at havne i en britisk fangelejr.

En anden er Abidin Ege, der var indsat med den 6. Arme i Mesopotamien. Her var det lykkedes osmannerne at indslutte en større britisk-indisk hærstyrke i byen Kut al-Amara. Ege oplevede, hvordan de britiske styrkers forsøgte at udsætte de indesluttede styrker og de tusinder af britiske og indiske soldater, der løb storm mod de osmanniske stillinger. Slaget, Ege omtaler, var slaget ved Dujaila, som osmannerne vandt. Briterne opgav herefter at undsætte sine styrker ved Kut al-Amara, der efterfølgende måtte overgive sig. Efter overgivelsen blev de britiske og indiske soldater sendt ud på en regulær døds march, hvorved mange døde af sult og tørst.

På trods af en vis succes i de første krigsår oplevede osmannerne en stadig større modvilje i den arabiske befolkning, som i stigende grad ønskede selvstændighed. Ungtyrkerne satte hårdt ind mod araberne, da den panarabiske modstand bredte sig. Det var i denne sammenhæng, at ungtyrkerne tog beslutningen om at fordrive den armenske befolkning. Det efterfølgende folke-

drab på armenierne er den dag i dag et betændt spørgsmål - i Tyrkiet som i Armenien-, og i Tyrkiet betragtes det som at »tilsværte« den tyrkiske nation ved at omtale begivenheden som en massekrænkelse. Rogan har ikke til hensigt at forsvare folkedrabets, men prøver at beskrive det ungtyrkske lederskabs vanskelige situation, hvor man var presset og mistænksomme over for befolkningsgrupper og bevægelser, man så som forræderiske over for styret.

Kimen til konflikter

De britisk-franske forhandlinger og dobbeltspillet om fordelingen af magt, indflydelse og land i de tabte osmanniske provinser beskrives kun alt for tydeligt med hjælp fra breve og dagbogsnotater fra de implicerede embedsmænd. Alle de "befriede" arabiske områder blev til selvstændige nationer under britisk og fransk dominans. De mellemøstlige

Osmanniske soldater klar til at gå i offensiven i forsvaret af Mesopotamien i 1915. National Library of Israel.

Osmanniske soldater under Første Verdenskrig National Library of Israel.

landegrænser kom til at se ud stort set, som vi kender dem dag, og Rogan stiller spørgsmålet, om kimen til efterkrigstidens uroligheder og konflikter i mellemøsten er et produkt af denne britisk-franske kolonipolitik.

Det Osmanniske imperium kunne måske have bevaret sin neutralitet og udgået opløsning, hvis man havde handlet anderledes. Imidlertid voksede den panarabisk nationalism frem, hvilket før eller senere ville have opløst imperiet.

Rogan lægger en del af skylden herfor på britiske skuldre, bl.a. fordi Storbritannien var godt i gang med at sætte sig på dele af det Osmanniske Rige, og fordi man vendte osmannerne ryggen, da verdenskrigen brød ud. En alliancepagt med det Tyske Rige var herefter den oplagte beslutning.

Man kan diskutere, om Prof. Rogan underkender Osmannerrigetets hensigter og politik og blot indtager en undskyldende holdning til den muslimske stormagt, hvor al skyld derfor tillægges de vesteuropæiske magter.

Denne debat er ikke uvæsentlig, og Eugene Rogan har begået en stærkt anbefalelsesværdig bog, der tydeligt skildrer, at krigen i Mellemøsten ikke blot var en ubetydelig sidebemærkning til Første Verdenskrig, men derimod en meget væsentlig del af denne med tråde til nutidens konflikter. ■

Eugene Rogan: Osmannerrigetets fald. Første Verdenskrig i Mellemøsten. Kristeligt Dagblads Forlag. 587 sider. 300 kr.

Chakoten

INDHOLD

- 2** Steen Jensen: Osmannerrigetets fald.
- 4** Jakob Seerup: 1700 tinsoldater og en amerikansk gossip-greve.
- 10** Hans Christian Wolter: Danish Infantry of the Line and Light Infantry 1803-1814. Første del.
- 18** Claus Mogensen: Et besøg på Koldkrigs-museum Stevnstov.
- 21** Siden sidst: Befæstningens dag på Vestvolden – Livgardens historiske samling er genåbnet.
- 22** Siden sidst: Skyts og køretøjer fra Den Kolde Krig.
- 24** Siden sidst: Krigen, der kom i klemme mellem 1864 og 2. Verdenskrig.
- 25** Siden sidst: Dansk-russisk forbindelse – Kampf um Norwegen var en succes.
- 26** Mødekalender 2016-2017.
- 28** Henrik Denman: Felttog ved Gallipoli 1915-16.

Forsiden: Portræt af Kejser Alexander 3. Maleri i Levkowitz-samlingen på Tøjhusmuseet. Læs historien side 4-9.

Fotografierne af tinsoldaterne er i dag det eneste minde om den engang så store samling. Farverne er meget falmet på de originale diapositiver, og har delvist måttet rekonstrueres.

I maj 1943 ankom en togvogn, der var kommet hele den lange vej fra Frankrig, til København fyldt med historiske russiske uniformer, våben, malerier og andre militærhistoriske antikviteter. Det var det "Russiske Hærmuseum", som den russiske general Paul Goudime-Levkowitch (1873-1953) havde skabt i sit eksil i Sydfrankrig efter den russiske revolution i 1917. Midt under 2. Verdenskrig blev samlingen skænket til Tøjhusmuseet i København. På Tøjhusmuseet har dele af den siden været udstillet ved forskellige lejligheder. Jeg har i nogle år arbejdet med samlingen og dens historie og forsøgt at finde ud af, hvad baggrunden var. Hvorfor kom samlingen til København? Og hvem var egentlig Paul Goudime-Levkowitch? Jeg har været så heldig at få adgang til generalens upublicerede erindringer og desuden fundet hidtil ukendte breve og andre kilder, der kan kaste lys over hans fascinerende historie.

Der er desværre ikke plads til at fortælle hele generalens historie i denne artikel. Men historien om hans tinsoldater vil givetvis interessere Chakotens læsere. Jeg håber, at bladets læsere vil se nogle nye sammenhænge. Samtidig er jeg meget interesseret i at høre fra læsere, der eventuelt kender til disse tinsoldaters videre skæbne.

I dag er der ingen tvivl om, at den russiske samling på Tøjhusmuseet i København er af stor kulturhistorisk værdi for både et russisk og et internationalt publikum. De bevarede uniformer og våben kan give os et helt unikt blik ind i en længst forsvunden epoke i Ruslands

1700 tinsoldater og en amerikansk gossip-greve

Under besættelsen modtog Tøjhusmuseet en samling russiske uniformer, våben og tinsoldater fra den russiske general Paul Goudime-Levkowitch.

Læs her den fantastiske og spændende historie om samlingens videre skæbne.

Af Jakob Seerup,
Museumsinspektør
på Tøjhusmuseet

Portrætfotografi af Paul Goudime-Levkowitch, ca. 1905.

1700 tinsoldater og en amerikansk gossip-greve

historie. Men det var faktisk ikke uniformerne, våbnene, medaljerne, ordnerne eller fotografierne, som Levkowitz selv betragtede som den væsentligste del af samlingen. Han gik nemlig meget mere op i tinsoldater.

Barndomsdrøm om tinsoldater

Generalens egen barndomsdrøm, som han i mange år arbejdede for at få realiseret, var at skabe en helt speciel samling af tinsoldater, der repræsenterede hele den russiske hær, som den så ud i 1880.

I sine erindringer skrev Paul om sin barndoms glæde ved militæret. Han nød at overvære de store tropperevuer, de såkaldte ”maj-parader”, hvor de forskellige enheder kappedes om at fremstå allermest perfekte og veldisciplinerede. Som dreng var lille Paul, syv år gammel, i 1880 til stede ved Alexander 2.’s sidste majparade. ”De dage, hvor der var tropperevuer, var de lykkeligste i mit liv. Revuerne var strålende, og ved slutningen af Alexander 2.’s regeringsperiode opviste den russiske hær de mest brillante uniformer nogensinde.” I en alder af syv år kunne Paul kende forskel på samtlige de forskellige

garderegimenters og korps’ uniformer. Der var i alt 42 enheder, så der var nok at holde styr på. Senere tiders drengebørn lærte bilmærker eller fodboldhold udenad, men Levkowitz holdt sig altid til militære emner.

I 1882 skete der noget, som rystede drengen og hans hele verden i dens grundvold... Den nye kejser Alexander 3. dekreterede, at der skulle indføres et nyt uniformsreglement!

Russiske uniformer havde siden Peter den Stores tid stort set fulgt den vest-europæiske uniformsmode. Det var Peter den Store, der i begyndelsen af 1700-tallet havde beordret sine mænd til at barbere deres lange, russiske skæg af, så de kunne ligne de soldater, han havde set på sine rejser i Holland og England. Man opretholdt enkelte særlige nationale træk, som eksempelvis de russiske sabler, schaschkaerne, som man foretrak frem for europæiske typer. Men i det store og hele var det altså en international type uniformer, den russiske hær og flåde brugte.

Men da Alexander 3. besteg den russiske trone i 1881, bølgede nye nationale strømninger over det store kejserrige. Nu skulle alting pludselig være slavisk og ægte russisk. Det gjaldt også snittet på uniformerne, der så alt for europæiske ud efter de nye magthaveres smag. Alexander 3.s Rusland vendte nu ryggen til Vesten, faderens reformiver afløstes af reaktion og stadig strengere statsstyring.

Et skrækkeligt slag

I 1882 kom så den famøse uniformsreform, som den unge Paul blev så ked af: ”Forestil jer, hvilket skrækkeligt slag det var for en dreng som mig, da jeg hørte den grusomme nyhed, at Alexander 3. under påvirkning af sin krigsminister Vannovski og af økonomiske hensyn gav ordre til at afskaffe alle de flotte, traditionelle uniformer! Og at de blev erstattet med en slags kopi af en russisk bondejakke med hægter (i stedet for de skinnende knapper). Og som hovedbeklædning indførtes en lille tartar-agtig sort astrakhanhue.”

Det var stærk kost for den uniformsglade dreng! Den mørkegrønne våbenfrakke blev erstattet af en kaftan, der var løsere i snittet og ganske rigtigt uden knapper, men som holdtes sammen ved hjælp af hægter. De mørkegrønne bukser blev stukket ned i høje støvler. Der skulle nu bæres lave pelshuer til parade og fouraschkaer (en felthue uden skygge) til daglig. Om sommeren blev der i stedet for kaftan båret hvid kittel, en typisk ”russerbluse” af hvidt lærred med kulørte skulderklapper af klæde.

Men der skulle komme endnu flere forandringer, for i 1882 blev også alle de gamle lansener- og husarregimenter af linjen (altså ikke garderegimenterne) omorganiseret til dragonregimenter, hvorved de tabte ikke blot deres historiske navne, men også mistede deres karakteristiske uniformer, der blev

Foto af General Levkowitz, der demonstrerer fremstilling af tinsoldater for Tøjhusmuseets direktør, kaptajn J. Paulsen i 1947.

udskiftet med de nye bondeskjorter. Levkowitz tilgav aldrig dette forræderi mod hæren!

Få kræfter i verden er mere konservative end den russiske hær. Og de mange reformer blev gradvist rullet tilbage. Allerede i 1887 genindførte rytteriet de traditionelle våbenfrakker med knapper. Og under den Russisk-Japanske Krig viste de hvide bondeskjorter sig så iøjnefaldende, at man kort efter gik over til terrænfarvede uniformer. Officerernes daglige uniform blev også ændret i 1910, så snittet næsten ikke var til at kende fra den britiske hærs officersuniformer.

Majparade i miniatureformat

Efter den Russiske Revolution valgte Levkowitz med sin familie at bosætte sig i et stort hus i byen La Napoule ved den franske Riviera lige syd for Cannes. Han skulle ikke nyde noget af at vende tilbage til Rusland, hvor kommunisterne fængslede og henrettede adelige og officerer fra det gamle regime i hundredetusindvis. Levkowitz havde siden 1905 regelmæssigt været i Cannes, hvor han havde været tilknyttet storfyrst Mikhail Mikhailowich og dennes far Mikhail Nikolaiewitch som adjutant. Kejsrerlige, kongelige, kendte og formuende mennesker fra stort set hele Europa havde taget Rivieraen til sig som deres foretrukne feriemål i de år.

Da Levkowitz med familie var flyttet ind i det store hus i La Napoule i 1920, blev huset hurtigt et samlingspunkt for det lille samfund af russiske officerer og adelige i eksil ved den franske riviera. Den megen plads i det store hus blev snart taget i anvendelse til det, der skulle blive generalens hovedbeskæftigelse resten af livet – samlingen af

kejsrerlige russiske uniformer. Her ville han opbygge et museum over den stolte hær, som han havde været en del af. Men hans tanker kredsede også om barndommens højtelskede tropperevuer med alle de mange, smukke uniformer. I sit manuskript indrømmer Paul da også, at det var en dregedrøm, som han satte sig for at realisere i 1927. Han ville genskabe en hel tropperevue i form af tinsoldater! Han besluttede sig for, at det skulle være majparaden i 1880, som han selv havde overværet som barn.

Levkowitz’ stolthed

Støtte tinsoldater kunne købes i enhver legetøjsbutik, men ingen af dem forestillede lige præcis de historiske russiske soldater, som han ville have. Levkowitz lagde stor vægt på nøjagtighed og korrekt gengivelse af uniformer og våben. Det krævede derfor en god portion opfindsomhed og tålmodighed at stykke de enkelte soldater sammen af brudstykker af andre tinsoldater. Der var alle mulige fejl ved de købte figurer, som måtte rettes. De indtog forkerte stillinger, bar deres våben på forkert måde, etc. etc. Der skulle saves arme og hoveder af, loddes, files, males og meget andet. Alt skulle udføres i hånden og med akkurate og stor præcision. Levkowitz prøvede selv kræfter med dette håndarbejde, men erkendte hurtigt, at hans evner ikke rakte til dette. Men han kendte heldigvis en mand, der havde evnerne! Sergei Jevgrafovitch Popov, endnu en russer i eksil ved Rivieraen. Ud over at nørkle med tinsoldater, så var han også direktør for den lokale golfklub i La Napoule. Levkowitz købte et elektrisk loddesæt til Popov, og så gik han ellers i gang.

De mange figurer skulle også bemales helt korrekt. Det var et arbejde, som Popov ikke ville give sig i kast med. Det blev i stedet en kunstnerisk anlagt russer ved navn Maximilian Gherst, der udfør-

te dette tålmodighedskrævende arbejde. Gherst flyttede ligefrem ind i La Maïon Longa i de tre år, det tog ham at male de 1700 figurer, som Popov nåede at fremstille efter Pauls nøjagtige anvisninger.

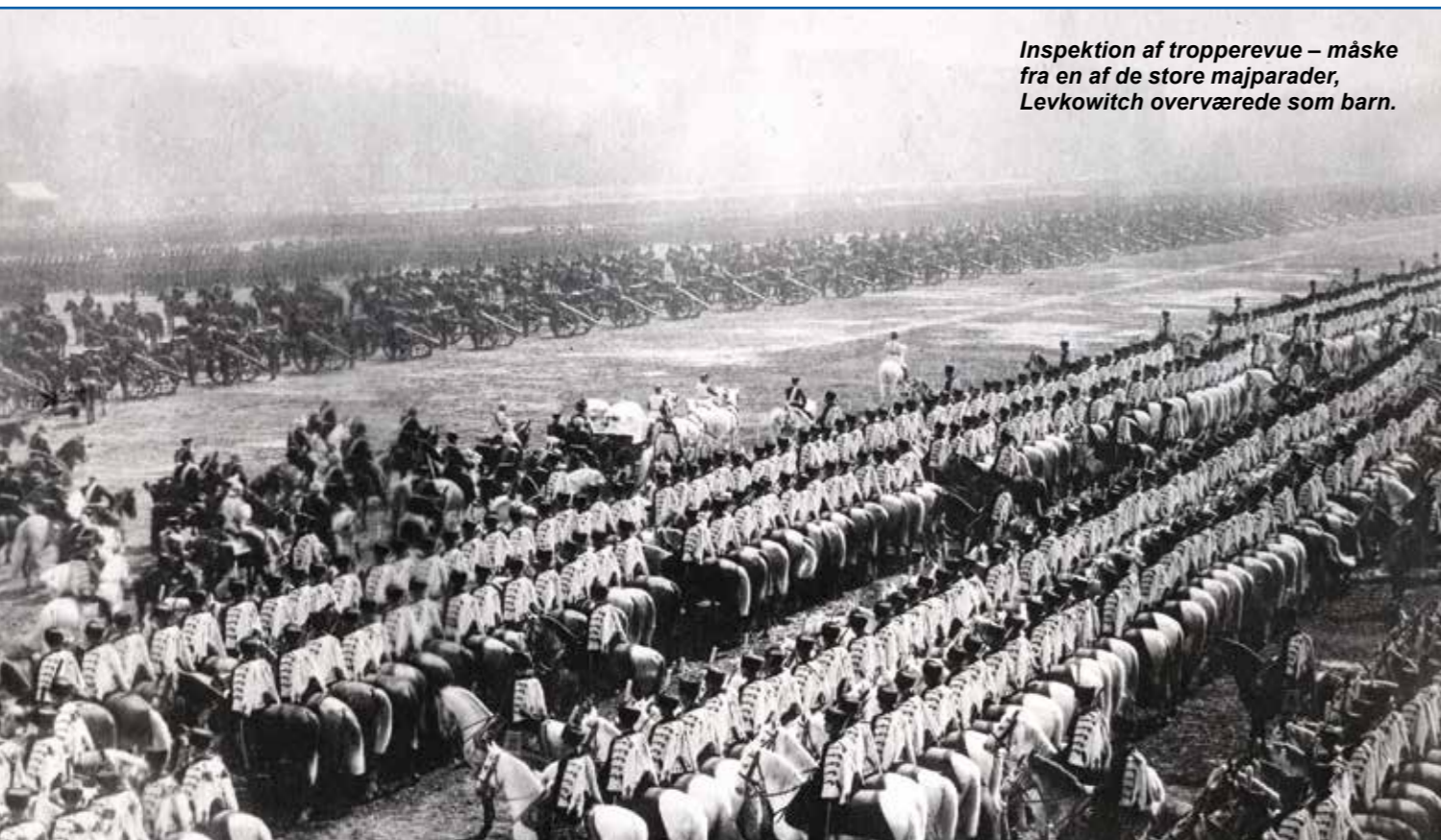
De mange, mange tinfigurer var Levkowitz’ stolthed. De var udstillet i en særlig glasmontre, som blev transporteret med til København, da samlingen kom til Danmark. Paul mente, tinsoldaterne var langt væsentligere end den øvrige samling. Naturligvis repræsenterede de også en langt større personlig indsats for samleren, end de øvrige uniformer og våben. Et sæt fotografier fra generalens sidste besøg i København i 1947, som jeg fandt i en skuffe, viser trin for trin, hvordan Levkowitz skabte sine tinsoldater. På et af billederne sidder han ved et skrivebord med en halvfærdig soldat foran sig. Tøjhusmuseets direktør J. Paulsen ser ham smilende og nysgerrigt over skulderen. Det er et godt fotografi fra den tid, hvor forholdet mellem de to militærmænd stadig var godt.

Det er aldrig lykkedes mig at finde et fotografi af de 1700 tinsoldater i deres fine montre. Men Tøjhusmuseets daværende uniformseksper, Preben Kannik, som lader til at have haft det meste af den daglige kontakt med generalen, har i sit privatarkiv på museet efterladt en oversigt over, hvad samlingen omfattede.

Hvert garderegiment var repræsenteret med 16 mand, selvstændige gardesbatalioner var vist med otte mand. Selvstændige kompagnier var vist med fire soldater. Ved hvert regiment eller batalion var der desuden en officer, en underofficer, en fanebærer og to assisterende officerer som fanevagt. Den sidste række ved hver afdeling var medtaget for at vise forskellige uniformer, så den højre fløjmand var i sommerparadeuniform med hvide lærredsbeklæder, den næste i rækken var i feltmarchmæssig uniform, dernæst fulgt en soldat i kappe med fouragerhue (fouraschka), som bar et kompagniflag, og den sidste i rækken bar uniformen, som den så ud under den russisk-tyrkiske krig 1877-78, hvor det blev bestemt, at gardeinfanteriet i stedet for hjelm skulle bære fouragerhue med hvidt lærredsovertræk.

Kold luft mellem generalen og Tøjhusmuseet

På Tøjhusmuseet findes der i dag ikke bevaret så meget som en eneste russisk tinsoldat. Jeg har ledt i alle tænkelige skuffer og kasser. Men de er alle væk. Forklaringen finder jeg i museets officielle korrespondance med Levkowitz. Her findes de sidste breve mellem Levkowitz og direktør Paulsen. ►

Inspektion af tropperevue – måske fra en af de store majparader, Levkowitz overværede som barn.

1700 tinsoldater og en amerikansk gossip-greve

De er præget af en skuffelse og bitterhed. Figureerne har været i København siden 1943, men er stadig ikke udstillet. Nu har Paul besluttet, at de ikke skal bevares på museet. De skal sendes til New York, hvor en grev Igor Cassini skal have dem.

Museets mappe med korrespondance omkring Levkowitch-samlingen findes der et læg, der hedder "Tinsoldaternes videre Skæbne". Det lyder som fortsættelsen af et H.C. Andersen-eventyr. Det første brev i lægget er fra 1947 og viser, at Paul ganske rigtigt havde fortsat med at lave sine figurer, da han var i København. Brevet er til Udenrigsministeriet, som bedes om at befordre en pakke med 150 modelsoldater til det danske gesandtskab i London, hvor generalen selv vil afhente den.

"Generalen, der har opholdt sig her i Landet siden før Jul, har fremstillet disse Soldater som Halvfabrikata her under sit Ophold. Han er nu rejst tilbage til England, hvor han ønsker at lave dem færdige for at returnere dem til Danmark, saaledes at de kan indgaa i Museets russiske Samling."

Det næste brev er fra 1950, det er på tysk, og tonen er en ganske anden. Det er stilet direkte til generalen. Selvom det begynder fidelt med "Lieber Herr General!" så er det tydeligt, at et misforhold mellem museets direktør Paulsen og generalen er opstået. Direktør Paulsen

har hørt et rygte om, at generalen vil sende samlingen af tinsoldater til USA. Kan det passe? Hvis det handler om penge, så vil museet forsøge at indsamle midler gennem sin venneforening! Paulsen sætter oven i købet trumf på ved at involvere kongehuset: Hvis rygten taler sandt, så vil Paulsen øjeblikkeligt være nødt til at gå til dronning Alexandrine og kongen selv!

"De kender begge til, at samlingen er på museet, og jeg ville ikke være loyal over for min konge, hvis soldaterne pludselig ikke var her længere, uden at jeg først havde meddelt det til dem."

Tonen i Paulsens brev er desperat. Men svaret fra Levkowitch er tilsvarende vredt, det er skrevet i hånden på en lille lap blå papir: Generalen vil slet ikke svare på Paulsens brev, før han har trukket sine fornærmende ord tilbage om hans salg af soldaterne til Amerika.

"Jeg troede vores samvær under Tøjhusmuseets tag havde givet Dem lejlighed til at forstå mig; hvad mit museum betyder for mig, og hvordan jeg overhovedet opfatter penge. Desværre ser jeg, at det ikke er tilfældet."

Brevet er sendt fra Frankrig, hvor generalen nu igen har bosat sig. Ved første øjekast ser det ud til, at generalen blot understregede, at han kunne sælge samlingen til, hvem han havde lyst til. Men en nærmere analyse viser, at det ikke er sådan, brevet skal forstås. Det var selve antydningen af, at det var for pengenes skyld, at generalen ville sende tinsoldaterne til USA, der var så fornærmende for ham. Det var hans museum, der var vigtigt, og ikke penge!

Der var nu helt kold luft mellem generalen og direktør Paulsen, og det ser ikke ud til, at der overhovedet blev udvekslet flere breve mellem de to. I april 1953 døde generalen i sit store hus i Frankrig, og det er i grunden sørgeligt, at de to tidligere venner tilsyneladende aldrig blev forliget. Men sagen om tinsoldaterne døde ikke med generalen. For Levkowitch havde på sit dødsleje aftvunget sin søn et løfte: Han skulle sørge for at tinsoldaterne kom til USA!

Den 20. maj 1953 sendte landsretssagfører Henning Sally et brev til museet på vegne af generalens arvinger. Heri skriver advokaten:

"Jeg har forstået, at De siden Sommeren 1942 har haft den paagældende Samling til Opbevaring, og at det var General Goudime-Levkowitch' Ønske, at denne Samling, som han satte megen Pris paa, skulde komme i russiske Hænder i Amerika, hvor en ny Generation af Hviderussere skulde have Lejlighed til at nyde Glæde af Samlingen." (Med "Hviderussere" må Sally have forstået kejsertro russere, som han forbandt med "De Hvide" i borgerkrigen efter revolutionen i 1917 – ikke etniske hviderussere).

Sally og direktør Paulsen holdt et møde om sagen, og Sally forelagde museets ønske om at beholde samlingen i København for familien. Sønnen Paul Goudime var ikke selv særlig begejstret for, at tinsoldaterne skulle sendes til USA, men han havde afgivet "et definitivt Løfte herom overfor den gamle General."

Der var intet at stille op.

En russisk gossip-greve i New York

Den 25. juli 1953 kvitterede speditioonsfirmaet Salicaths Express for modtagelsen af en kuffert indeholdende 28 kasser med en samling af militære figurer tilhørende herr general Goudime-Lewkowitch. Figureerne skulle sendes til New York til en vis Grev Igor Cassini.

Men hvem var nu denne greve? Igor Cassini er nogenlunde den mest usandsynlige biperson, man kunne forestille sig i historien om Levkowitch og hans samling. Generalens nulevende familie har ingen oplysninger om, hvorfor i alverden tinsoldaterne skulle sendes til ham. Korrespondancen giver heller ingen forklaring, så jeg er nødsaget til at lave min egen research om denne vildtfremmede person. Det viser sig at være ganske underholdende, for Cassini var mildt sagt en farverig type!

Cassini var søn af en russisk diplomat, greve Alexander Loiewski, der bl.a. havde været Ruslands ambassadør i USA for

Billedserie visende stadier i Levkowitch' fremstilling af russiske tinsoldater ud fra britiske legetøjsfigurer.

1. Verdenskrig. Diplomaten havde giftet sig med en italiensk-russisk komtesse med navnet Cassini, og familien tog dette fornem klingende navn, da de mistede deres formue og sociale status i Rusland ved den russiske revolution. Familien boede først i eksil i Italien og flyttede siden til USA i 1936. Her blev Igor journalist med særlig tæft for sladderstof. I 1950'erne, da han fik de 1700 tinsoldater sendt i en kasse fra København til New York, var han på sin karrieres højdepunkt. Hans klummer om de rige og kendte blev trykt i mindst 150 forskellige aviser i USA og havde en samlet læserskare på over 20 millioner. Han fik også sit eget tv-show, og blandt hans fortjenester kan regnes, at det var ham, der fandt på udtrykket "jet set" om de superrige, som levede privilegerede liv, hvor de blandt andet rejste rundt i verden med jetfly.

I første omgang blev grunden til hans berømmelse dog lagt i 1939, da han i en avis skrev ufordelagtigt om en lokal high society-familie i Warrenton i staten Virginia. Det var jo i en af de gamle sydstaten, hvor ærekrænkelser bliver taget ganske personligt. Som en advarsel om ikke at gøre den slags igen, bortførte tre mænd ham derfor til et øde sted, hvor de smurte ham ind i tjære og rullede ham i fjer! Det resulterede dels i, at de tre blev dømt i retten, dels i at Cassini fik en masse omtale i pressen. Resten er, som man siger, historie.

Grev Igor Cassini var en fascinerende personlighed, men han døde i 2002, og familien svarer ikke på mine henvendelser. Det er måske også lidt mærkeligt for rige amerikanere at få henvendelser om gamle russiske tinsoldater. Det tragiske i historien er, at Levkowitch holdt så meget af disse tinsoldater, og at han i sin skuffelse over, at de ikke blev udstillet, sendte dem til USA – hvor de blot forsvandt i glemslen. Hvis han havde ladet dem blive på museet, trods skuffelsen over, at de ikke var udstillet nu og her, så havde de i dag let kunnet blive en del af de nuværende eller kommende udstillinger. Og de ville have været sikret for eftertiden.

Jeg har forsøgt at komme i kontakt med Igor Cassinis efterkommere, men de har ikke svaret på mine henvendelser. Selvom der er gået mange år, så er der vel håb om, at en så relativt stor samling helt eller delvist må være bevaret et eller andet sted. Måske bladets læsere kan bidrage til at løse denne gåde?

Danish Infantry of the Line and Light Infantry 1803-1814

The Perry Achievement

Alan Perry has designed a series of metal figures of Danish-Norwegian infantry from the Napoleonic era.

1. Welcome in the Field!

Alan and Michael Perry, who are impressively keen on sculpturing and favouring 28 mm figures for wargaming and display, manage Perry Miniatures. Their company offers a wide range of high-quality metal and plastic figures from a number of historical conflicts. A glance at the website of Perry Miniatures:

<https://www.perry-miniatures.com/index.php> bears evidence to the volume of production and the considerable and accurate details prevailing throughout their entire range.

In March 2016 a new series of Danish-Norwegian infantry slipped out of the moulds and took the stage. Alan Perry has designed this collection of metal figures of foot soldiers from the Napoleonic era.

We take great pleasure in presenting these attractive figures and seize the opportunity to provide information on the challenges met and the organisation applicable to the Danish Army in the years from 1803 to 1814, and also offering facts on uniforms and illustrations to assist the figure painters in their delicate work.

King Frederik VI in the uniform of Kongens Regiment 1810. By Svend Højberg Nielsen.

By Hans Chr. Wolter

This article has benefitted considerably from very qualified assistance from Mr. Jørgen K. Larsen and Mr. Ole Thureholm.

Danish troops in Zeeland in 1813. Troopers of the Hussar Regiment and musketeers of Holstenske Infantry Regiment in service dress. Painting by Christian Würgler Hansen.

We are equally pleased to observe that, during the genesis of these figures, insight into the nature of the Danish army and advisory support has been provided by Jørgen K. Larsen, David Wilson, and Torstein Snorrason.

2. The Danish-Norwegian Army in Conflict

Denmark-Norway's entry into the second "Armed Neutrality" came to an end in 1801, when Great Britain launched its first assault on the Danish navy off Copenhagen.

When, in June 1803, France occupied Hanover, the Danish Crown Prince lined up an army of around 16,000 men around the city of Rendsburg, but military action was not taken. Again

in October 1805, a Danish Army was assembled in Holstein with the same purpose – to observe movements of the French forces.

Denmark-Norway remained neutral until 1807, but French forces had approached the border to Holstein. This occurred after the defeat of the Prussian army in 1806 - leading to small scale skirmishing between Danish and French forces. The Russian army was defeated in 1807, which forced Denmark to deploy most of its army and direct its focus on the Holstein border. In August the French diplomat Talleyrand informed the Danish Crown Prince that, if Denmark did not resist an English attack or in any way allied with

Britain, France would attack Jutland.

Consequently, and without warning, on August 7th an English envoy arrived, demanding Denmark to hand over its entire high sea fleet to Britain – in return for the promise "That Denmark would be considered "friendly" and have its fleet returned, when war ended". But as Denmark in no way could be defended, without its fleet, this was impossible. Denmark was caught in a hopeless situation, and Great Britain offered no alternative.

Simultaneously (30th of July) a British expeditionary force under command of General Lord Cathcart, and with the future Duke of Wellington, Arthur Wellesley, as one of his

brigade commanders, had set sails and on arrival started the attack 15th August, by capturing a Danish frigate under way to Norway. On 16th August they landed and bombarded the Danish capital into surrender 5th September. Prior to the bombardment - on 29th August 1807 – British troops defeated Danish militia in the battle of Koege. This battle was titled "The Clogs Battle", as Danish militiamen poorly equipped threw away their wooden clogs when fleeing. As a result, Denmark-Norway was forced into a close alliance with France, which cost Denmark the loss of Norway as a consequence of the Treaty of Kiel on 15th January 1814.

In February 1808, Denmark was forced by France and Russia to declare war on Sweden, Britain's last remaining ally in the Baltic, but no serious campaigns were launched between the two. However, a Swedish army attacked

Jyske Infanteri-regiment, musketeer 1808. By Christian Würgler Hansen.

Danish Infantry of the Line and Light Infantry 1803-1814

Norway, but was repulsed.

Under French command in 1809, Danish and Dutch units amounting to around 8,000 men engaged successfully in Swedish Pomerania opposing the uprising led by Ferdinand von Schill, who strived to liberate Germany from French domination.

In 1811, the Danes attempted to recapture the Danish island of Anholt from British occupation, but suffered major losses from their futile attack against very strong defences.

In 1812 Sweden and Russia, now allies prepared for large forces to invade Zealand to force Denmark to cede Norway to Sweden, and Denmark also gathered large forces to repel them. Only Napoleon's invasion of Russia rendered such plans for invasion impossible.

A very spectacular campaign unfolded in the autumn of 1813 when a Danish division-sized auxiliary corps of around 12,500 men was incorporated into the French XIII Army Corps supporting Napoleon's operations to the north on-

posing the Prussians, the Russians and the Swedes supported by some British, King's German Legion and Hanoverian troops. The campaign unfolded as an advance to a fortified line by Schwerin-Wismar and then continuous retreat to a new fortified line around Ratzeburg in September, leading to a series of Danish counterattacks and skirmishes during October-November.

When the emperor met his final defeat at Leipzig on 16-18th October, the French corps retreated to Hamburg and left the Danish Auxiliary Corps alone to face the advancing allied army of around 43,000 men under the command of Karl Johan (crown prince of Sweden and former marshal Bernadotte of France). The Danish army now performed a well-led and well-executed fighting retreat. The Danish victory at Boden 4th December, the check of the advance of the pursuing Swedish cavalry at Bornhöved on 7th December, and the striking Danish victory at Sehestedt on 10th December followed, which proved the marked quality of the Danish Auxiliary Corps. With modest losses the corps took a position in fortified Rendsburg, while the hostile occupation of Holstein and part of Schleswig became a reality, and a truce was agreed to. Norway as a result had to be

Fynske infanteri regiment, Corporal of the Jaeger company 1811

Coastal Militia, 2. Jyske Infanteriregiment, Artillerist. By Christian Würgler Hansen.

ceded to Sweden. Denmark now joined the allies.

But the Norwegians would not accept this, and another Swedish invasion followed. The Norwegians showed the same fighting abilities as in 1808-1809, and the Swedish force suffered from insufficient general leadership and indecision. But in the end they had to agree on a truce and to a union with Sweden.

3. The Danish Auxiliary Corps. Ordre de Bataille, August 1813

General of the Infantry Prince Frederik of Hessen (Commander-in-Chief)

Major, First Quartermaster J. Carl Bardenfleth (Chief of Staff)

Major, Division Quartermaster F. Løvenørn Bardenfleth (Deputy Chief)

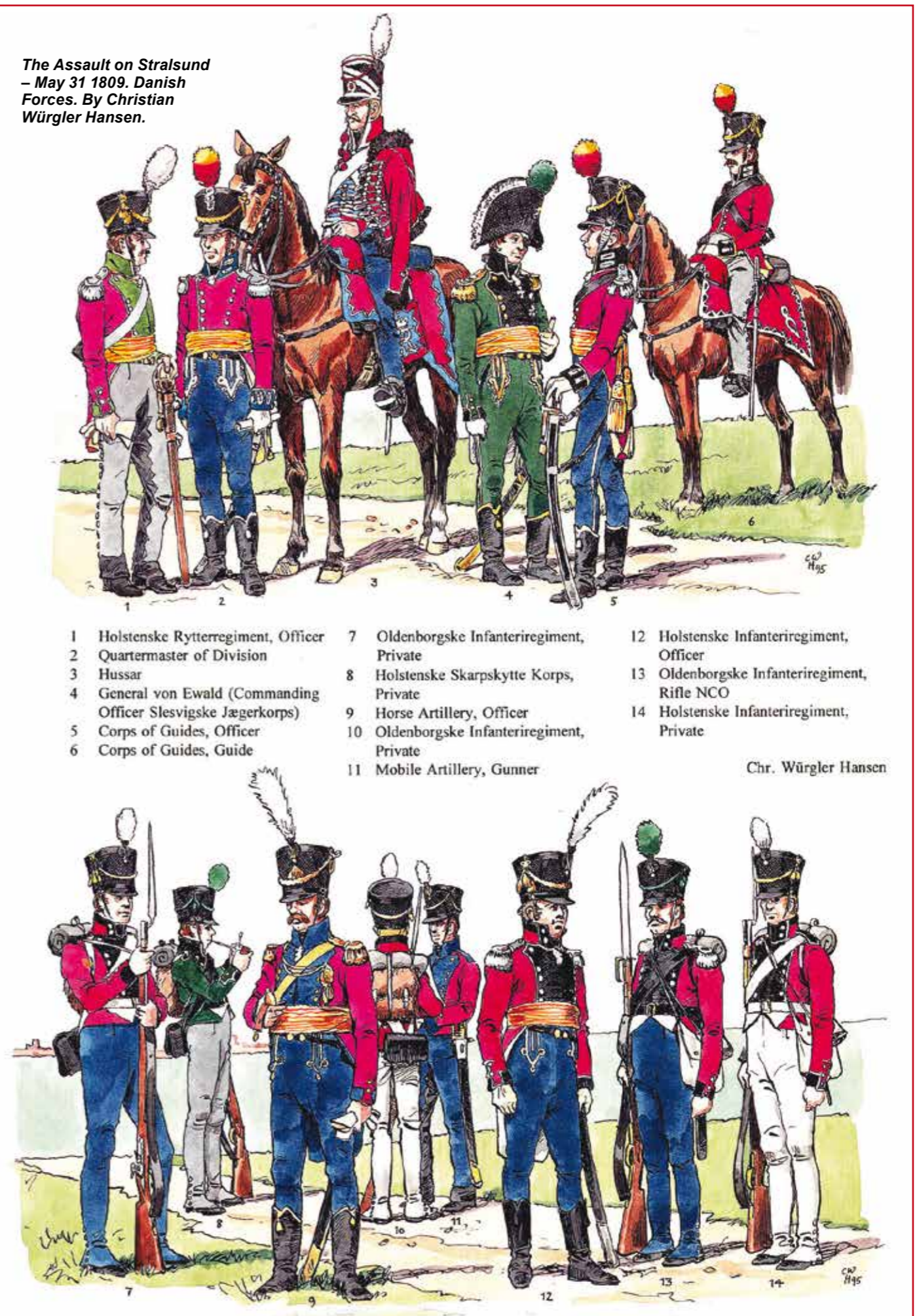
Captain, Division Adjutant F.C.E. Scholten

Adjutants: Captains L.C.C. Liljenchrone, C.F. Malthe Friis, A.F. Krohn og C. Michaelsen

Avantgarde

Staff: Colonel of the Infantry S. Waldeck (Commander). Substituted early by the French General de Brigade C.F.A. baron l'Allemand (Commander)

First Lieutenant T.G. Høegh (Adjutant)
Second Lieutenant J. Unzer (Adjutant)

The Assault on Stralsund - May 31 1809. Danish Forces. By Christian Würgler Hansen.

1 Holstenske Rytterregiment, Officer	7 Oldenborgske Infanteriregiment, Private	12 Holstenske Infanteriregiment, Officer
2 Quartermaster of Division	8 Holstenske Skarpskytte Korps, Private	13 Oldenborgske Infanteriregiment, Rifle NCO
3 Hussar	9 Horse Artillery, Officer	14 Holstenske Infanteriregiment, Private
4 General von Ewald (Commanding Officer Slesvigske Jægerkorps)	10 Oldenborgske Infanteriregiment, Private	
5 Corps of Guides, Officer	11 Mobile Artillery, Gunner	
6 Corps of Guides, Guide		

Chr. Würgler Hansen

Danish Infantry of the Line and Light Infantry 1803-1814

Slesvigske Jægerkorps II (Lieutenant Colonel L.J. Wasmer)*
 Holstenske Skarpskyttekorps I (Lieutenant Colonel J. Leschley)
 Holstenske Skarpskyttekorps II (Major C.F.V. Wilcken)

Husarregimentet 2nd Squadron (Major C.L. Späth)

Husarregimentet 6th Squadron (Major E.L. Berger)
 3-pdr Mounted Battery (Captain G.A.N. Gerstenberg) **

1st Brigade

Staff: Major General of the Infantry
 G.L. Count von der Schulenburg (Commander)

Captain, Quartermaster of Division
 H.C. Rømeling (Adjutant)
 Staff Captain C.F. Trepka (Adjutant)
 Second Lieutenant M. Engelsted (Adjutant)

Oldenborgske Infanteriregiment I (Colonel C.F. Abercron)
 Oldenborgske Infanteriregiment II (Lieutenant Colonel A.N. Brackel)
 Oldenborgske Infanteriregiment IV (Major P.U. Scharffenberg)
 Oldenborgske Infanteriregiment III Jaeger company (Captain F. Schou)
 Holstenske Infanteriregiment IV (Major C.F.W. Lejonstjerna)
 Dronningens Livregiment I (Colonel F.E.H. Cronhelm)
 Dronningens Livregiment II Jaeger

Company (Captain Flitner)
 Holstenske Regiment Ryttere (Lieutenant Colonel J.C. Harboe)
 6-pdr Foot Battery (Captain F.V.P.G. Koye)**

2nd Brigade

Staff: Major General of the Cavalry
 J.C. Lasson (Chief)

Captain, Adjutant of Division C. Ewald (Adjutant)
 First Lieutenant W. Lobedanz (Adjutant)
 First Lieutenant J.F. Lasson (Adjutant)
 Fynske Infanteriregiment I (Colonel F.J.C. Castonier)
 Fynske Infanteriregiment II (Major G.E. Michaelsen)
 Slesvigske Infanteriregiment I (Lieutenant Colonel E.V.L. Schaumberg)
 Slesvigske Infanteriregiment II (Lieutenant Colonel N.P.S. Schreibvogel)

Holstenske Infanteriregiment III (Lieutenant Colonel F.P.V. Moltke)
 Jyske Regiment lette Dragoner (Colonel N. Engelsted)***
 3-pdr Mounted Battery (Captain V.C. Gønner)
 6-pdr Foot Battery (Captain G. Blicher)

* Three companies were soon detached for guard duty in Travemünde, but returned to the avant-garde in December.

** 3-pdr Mounted Battery (Gerstenberg) received 6 French 6-pdr guns M1808 and 2 24-pdr howitzers instead of 8 3-pdr guns. The Battery kept its 2 Danish 10-pdr howitzers as well. Gerstenberg and Koye exchanged command of batteries from the start. Both batteries then formed part of the Avantgarde.

*** Jyske Regiment lette Dragoner (Colonel N. Engelsted), was exchanged

3die Jydske Infanteriregiment 1813.
 By Christian Würgler Hansen.

Danish Infantry of the Line 1803

Unit	Facing	Lace	Buttons	Comments
Danske Livregiment til Fods	Straw-coloured	None	White	a
Norske Livregiment til Fods	Straw-coloured	White	White	a
Kongens Regiment	Light blue	None	White	b
Kronprinsens Regiment	Light blue	White	White	c
Dronningens Livregiment til Fods	Light blue	None	Yellow	
Arveprins Frederiks Regiment	Yellow	None	White	d
Fynske Infanteriregiment	White	None	White	
1. Jyske Infanteriregiment	Black	White	Yellow	
2. Jyske Infanteriregiment	White	None	Yellow	
3. Jyske Infanteriregiment	Black	White	White	
Oldenborgske Infanteriregiment	Black	None	White	e
Slesvigske Infanteriregiment	Light Blue	White	Yellow	
Holstenske Infanteriregiment	Black	White	White	f
Marine regimentet	Dark Blue	White	Yellow	g
Københavns Infanteriregiment	Dark Blue	Straw-coloured	Yellow	h

Comments regarding Danish Infantry of the Line 1803

a Shoulder pads were straw-coloured for Danske Livregiment til Fods and black with white lace for Norske Livregiment til Fods.
 b On 13th March 1808, the name was changed to Kongens Regiment.
 c On 13th March 1808, the name was changed to Kongens Regiment.
 d In 1803, white laces were ordered, and in 1808, new regulations meant that the facing was to be green. In 1806, the name was changed to Prins Christian Frederiks Regiment.
 e The collar was red with broad black pad.
 f

The collar was red with broad black pad and white lace.

g Marineregimentet was in 1803, amalgamated from the former Marinecorps, Sjællandske Infanteriregiment and 2 companies of "Sjællandske Jager Grenadiers". These were foreign enlisted soldiers, still serving on contracts. After several cases of bad conduct and a high desertion rate, the regiment was disbanded in 1811.

h In 1808 the regiment was formed with two battalions of volunteers from Copenhagen and served as a permanent garrison regiment in the capital. From 1811 white laces were ordered and a 3rd Battalion formed from the disbanded "Marineregimentet" was added, which was named "So-bataljonen" and allowed to wear buttons with anchor motif.

with the 2nd and 3rd Squadrons of the Polish 17th Uhlans (Colonel Brezchffa), and served as French Division Cavalry until the beginning of December, while the two squadrons of uhlans served with the Avantgarde until the end of hostilities. On December 6th the Jydske Regiment lette Dragoner clashed with Cossacks, but managed to break through to Rendsburg. They did not participate in the Battle of Sehestedt.

Changes occurring

End of August were added:
 Fynske Regiment lette Dragoner (Lieutenant Colonel J.V.C. Bibow)

Sailors Company; to be used as sappers and pontoneers (Navy Captain F. C. Holsten)

End of November were added:
 3. Jyske Infanteriregiment I (Captain C.F. Kirchheiner)

Opening of December – during retreat – were added:

Major General V. Sames command ▶

Danish Infantry of the Line and Light Infantry 1803-1814

Slesvigske Infanteriregiment III, Light company (Captain A. Mushardt)

Altonaiske Jærgrenaderkompagni, 1 company (Captain C.A. Rathlev)

Slesvigske Jægerkorps II, 3 companies, which had been detached to Travemünde, re-joined the Corps (Lieutenant Colonel L.J. Wasmer)

French/Danish combined artillery detachment (Captain Krabbe)

Further addition during the retreat:

Hertuginde Louise Augustas Livjægerkorps, 1 company (First Lieutenant J.J.J. Wernich)

In sum end of November:

14 battalions and 3 companies

5 independent companies of light infantry

12 squadrons

4 batteries with 40 cannons

Artillery Detachment "Krabbe"

(without guns, helped operate the artillery in the Corps)

Sailors' company (helped the gun crews operate the guns during the battle of Sehestedt)

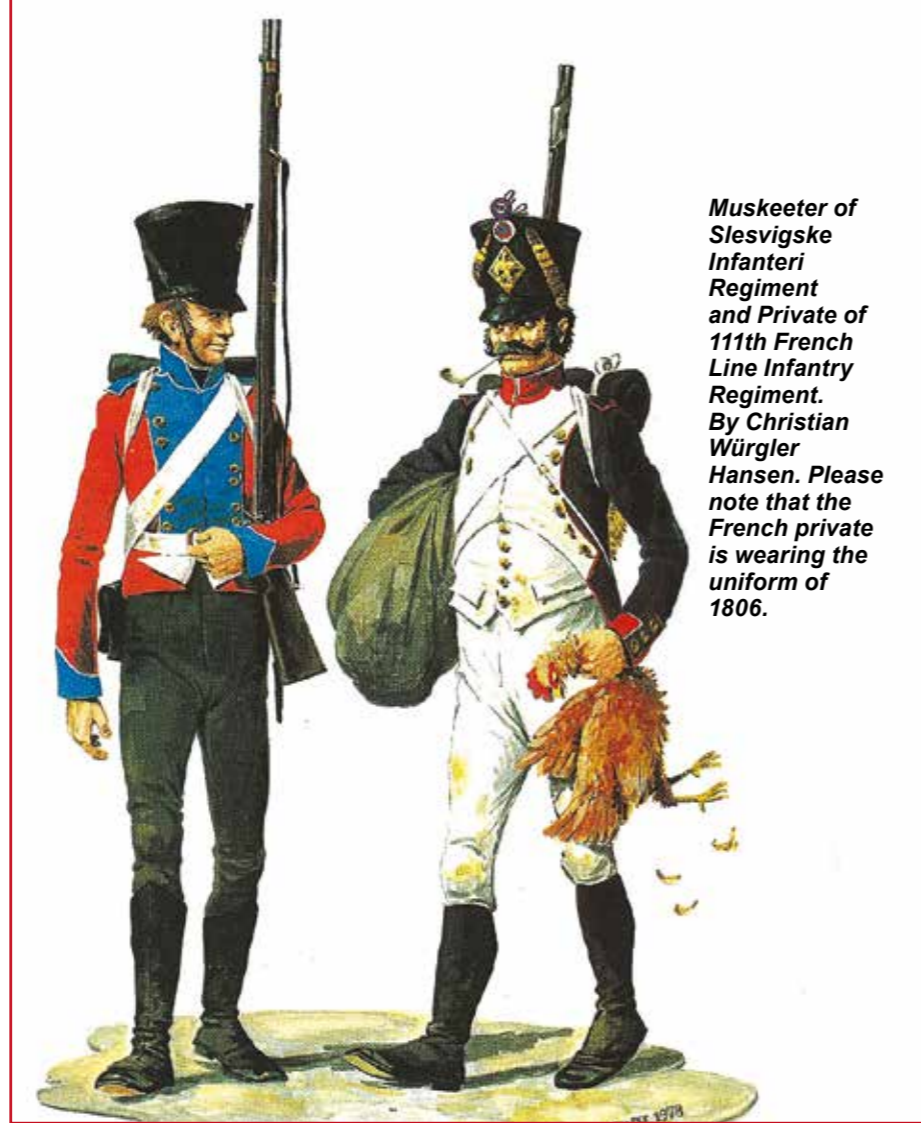
4. Organisation and Uniforms of Danish Infantry of the Line and Light Infantry

Below, the Danish army is addressed, but in principle the organisation and types of uniforms apply to Norwegian as well as to Danish units.

Danish Infantry of the Line

The Danish army was reorganised in June 1803. Each infantry regiment of the line consisted of 2 battalions – each with 5 companies. The 1st battalion mustered

4 musketeer companies and 1 grenadier company, while the 2nd battalion had 4 musketeer companies and 1 light infantry company (Regimental Jaegers). Until 1808, each battalion also commanded 2 3-pdr cannons. A brigade comprised 2 regiments, and normally the uniforms

Musketeer of Slesvigske Infanteri Regiment and Private of 111th French Line Infantry Regiment. By Christian Würgler Hansen. Please note that the French private is wearing the uniform of 1806.

Danish Jaegers and "Sharpshooters"/light Infantry Dark green uniform 1801

Unit	Shoulder pads	Lace	Buttons	Metal stable
Sjællandske Jægerkorps	Dark green	White	White	In silver
Slesvigske Jægerkorps	Dark green	Yellow	Yellow	In gold
1. Sjællandske Bataljon Let Infanteri	Dark green	None	White	White
2. Sjællandske Bataljon Let Infanteri	Black	White	White	White
Slevigsk-Holstenske Bataljon Let Infanteri	Dark green	None	Yellow	In gold

Danish Jaegers and "Sharpshooters"/light Infantry Dark grey uniform 1810

Unit	Collar and Cuff	Lace	Buttons
Sjællandske Jægerkorps	Light green	White	White
Slesvigske Jægerkorps	Dark green	White	Yellow
Sjællandske Skarpskyttekorps	Light green	White	White
Jyske Skarpskyttekorps	Light green	White	White
Holstenske Skarpskyttekorps	Dark green	White	Yellow

Jaegers and sharpshooters were organised in 4 company battalions (called a "Corps"), and were normally fighting in skirmish order with the battalions deployed in 2 ranks.

for these two used the same facings with one of the two regiments applying white lacing, but this was in reality often left undone.

Usually the battalions of the infantry were fighting in line with the battalions deployed in 3 ranks.

After the Danish defeat to Britain in 1807, the militia was abolished, and the youngest parts of the troops were formed into so-called reserve battalions. Thus, in 1808, each regiment – apart from the Marine Regiment (Marinekorpsset), and the newly formed "Københavns Infante-

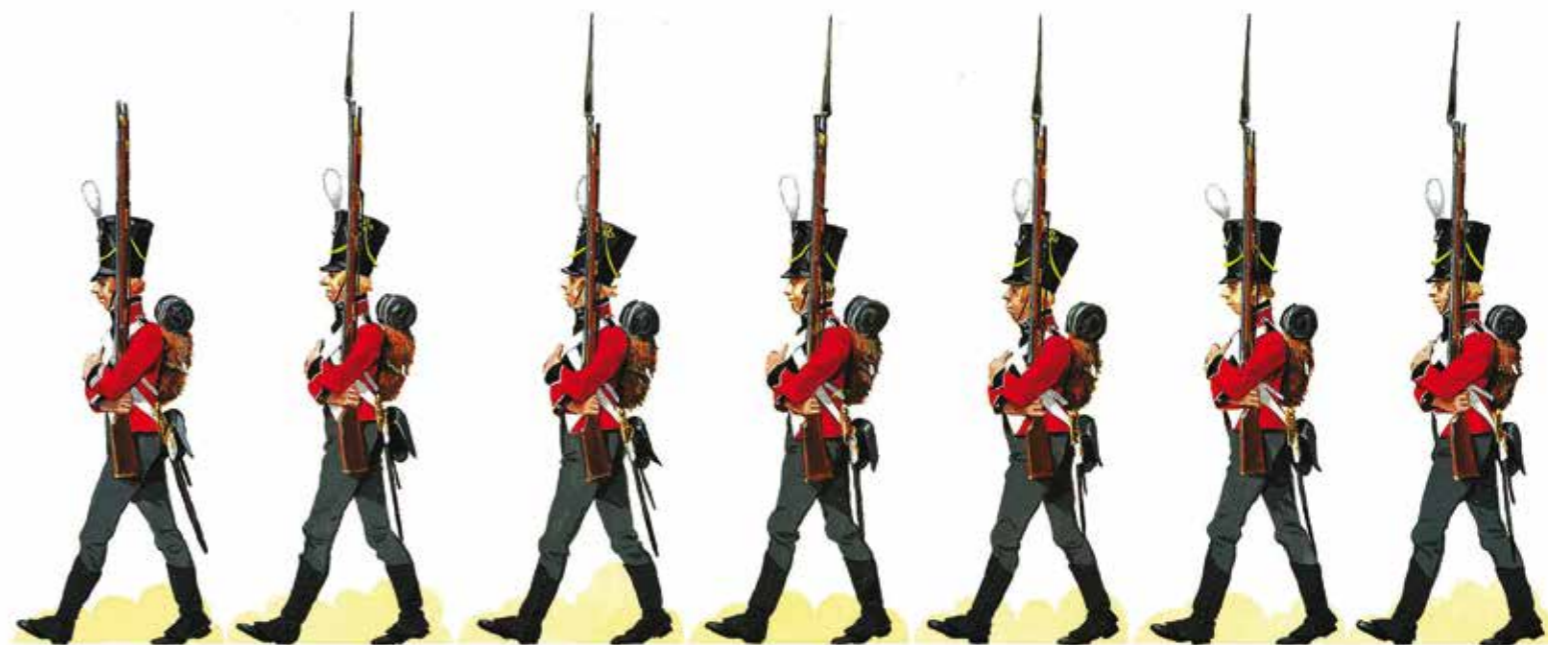
Holstenske Infanteri-regiment, regimental drum major 1810. By Johannes Senn.

ri Regiment" – received 2 such reserve battalions. Each of these comprised 4 musketeer companies and 1 light (Jaeger) company. In April 1808, all of these battalions had received uniforms with facings for their respective regiments. *To be continued.*

Holstenske Infanteriregiment 1812-1814. Musketeer company. By Christian Würgler Hansen.

Oberst/Colonel

Kaptajn/Captain Sergeant/Sergeant

Korporal/Corporal

Stevnsfort er et helt unikt sted at opdage de uanede historier om Den Kolde Krig, og hvordan krigen kom tættere på os, end vi vel egentlig var klar over i det daglige. Fortet blev bygget under Den Kolde Krig i 1950-53 og blev nedlagt i år 2000. I 2008 genåbnede fortet som Koldkrigsmuseum Stevnsfort. Og i november 2012 blev Stevnsfort som det første militære anlæg fredet som et nationalt mindesmærke over Den Kolde Krig. I dag er bygningerne, kanontårnene, hegnene og voldene og naturligvis det underjordiske fort med alt dets inventar fredet, så kommende generationer også kan opleve det fantastiske fort.

Kortfattet gennemgang af besøgets omfang

Chakotens bestyrelse planlagde for få år siden en udflugt for medlemmerne til Stevnsfortet, men turen blev aflyst på grund af manglende interesse. Min interesse var imidlertid intakt så her i sommeren 2016 valgte jeg så at tage turen sammen med familien. Det blev en spændende oplevelse, som jeg kun kan anbefale. Besøget med guidet tur i den indre fæstning tager omkring 90 minutter.

Det indledes med 15-20 minutters rundgang på fæstningens overjordiske dele, hvor man bl.a. ser det ene kanontårn indefra. I fæstningens underjordiske del er der fugtigkolde 10 grader, så det er en rigtig god ide at medbringe en trøje. Kørestolsbrugere kan bruge liften ved nedgangen. Til orientering var den ude af drift, den dag vi besøgte fortet. Det underjordiske anlæg er på ca. 1600 meter og opdelt i sektioner ved hjælp af staldøre.

Fra indgangen til fortet fører en lang trappe direkte ned i anlægget, som er anlagt uden niveauforskelle. Ved rundvisningen ser man ikke det komplette underjordiske anlæg, men kun de vigtigste dele. Man springer

Et besøg på Koldkrigsmuseum Stevnsfort

I 2012 blev Stevnsfort som det første militære anlæg fredet som et nationalt mindesmærke over Den Kolde Krig.

Af Claus Mogensen

Det nordlige pansertårn med to 15 cm kanoner fra slagskibet Gneisenau.

Fotos: Claus Mogensen

den nordlige del over og går direkte til fjernskrivercentralen og operationsrummet. Så følger den mest dramatiske del med besøg i det ene kanontårns underjordiske afdeling med mandskabets sovesal, ammunitionsdepoter, ammunitions-elevators og trapper op til kanontårnet ledsaget af regelmæssige afspilninger af lydoptagelser af kanonens skud. Det lod faktisk meget autentisk og skabte en særlig atmosfære. Besætningen på Stevnsfortet var indkvarteret mere primitivt, end man skulle tro i betragtning af byggetidspunktet. Sengene var delvis

ubeskyttet mod træk i tunnelgangene, og standarden må karakteriseres som meget lav. Det underjordiske besøg blev afsluttet med et besøg ud til en af indgangene fra Østersøen.

Før og efter det guidede besøg i den underjordiske del er anlæggene på den overjordiske del frit tilgængelige. Der er opstillet våben og redskaber, som har relation til det danske forsvar. Således er der radaranlæg, mobile kommandocentraler, en Leopard kampvogn og en mandstransportvogn M113. Børnevenlighed er måske ikke det rigtige ord, når man taler om militære anlæg. Når det er sagt, vil de fleste børn sikkert synes, at det er spændende at se fortet. Og på den overjordiske del var der en række aktiviteter, der direkte tog sigte på børn. Bl.a. på session, træk et nummer og blev indkaldt med udstedelse af soldaterpapirer og blev udrustet. Desuden indgår kast med håndgranatattrapper.

Når man alligevel er på de kanter, kan man vælge også at se andre af Stevns seværdigheder, og hvis det passer med spisetid, kan man unde sig selv en god frokost eller middag på et af de mange spisesteder i det nærliggende Rødvig.

Bestilling af tur og køb af billetter

I 2016 var Stevnsfortet åbent fra 21. marts til 31. oktober fra kl. 10.00 til

Den oplyste, lange forbindelsesgang mellem fortets 2 afsnit hugget i kalken 18 meter under jorden.

37 år i militæret og havde 30 udstationer bag sig. Han havde bl.a. været kampvognskommandør og jægersoldat. I den forbindelse havde han for år tilbage selv prøvet at overnatte på sengene i tunnelgangene. Men som han bemærkede: "En soldat kan sove alle steder." Han var i øvrigt meget vidende om fortets historie.

Fortets beliggenhed og opbygning

Fortet er beliggende mellem Rødvig og Højerup og er som det eneste i Danmark bygget i klippegrund. Fra havsiden er det hugget ind i Stevns Klint ca. 1-2 meter over havets overflade og befinder sig op til 18 meter nede i undergrunden, der består af kalk. Udover at undgå indtrængende grundvand har placeringen den fordel, at man kan anvende de to udgange til Østersøen som nødudgang og mulighed for at bringe nødforsyninger fra vandsiden. Dette kan dog kun ske med små både, da de tilhørende stensmøller er meget beskedent dimensionerede.

Fortets opgave og kapacitet

Fortets opgave var at kontrollere den sydlige indsejling til Øresund. Sam-

17.00 og har årligt i denne periode ca. 45.000 besøgende.

Det tilrådes at bestille turen og købe billetterne på fortets hjemmeside www.kalklandet.dk/attraktioner/koldkrigsmuseum-stevnsfort. Så er du sikker på, at der er plads på den tur, du har bestilt, når du når frem. I modsat fald kan du på travle dage risikere lidt ventetid.

Der er gode og gratis parkeringsfaciliteter på et indhegnet område mellem kystvejen og museets område, som også er tilgængeligt for kørestolsbrugere. Når man har bekræftet sin ankomst i receptionen i indgangsbygningen, får man et farvet bånd om halsen, som betyder, at man f.eks. er på grønt hold. Hvert hold er på max 30 personer og ledes af en guide.

Vor glimrende guide hed Steen. Han indledte med at oplyse, at han havde været

Del af interiøret fra operationsrummets skibs- og flycentral.

Et besøg på Koldkrigsmuseum Stevnfort

men med Langelandsfortet skulle det hindre Warszawapagtens store flådekapacitet i Østersøen i at få adgang til verdenshavene – bl.a. ved at bevogte søminefelter mod minestrygning. Under Den Kolde Krig var Stevnfort en hemmelig brik i Danmarks og NATO's forsvar.

Halvøen Stevns ville ligge i allerførreste frontlinje, hvis der udbrød krig mellem øst og vest. Derfor byggede man Stevnfort, og i 40 år var man her døgnet rundt klar til krig. Normalt havde mandskabet 24 timers beredskab i det underjordiske fort efterfulgt af 24 timer i kaserneanlægget, der ligger på den anden side af kystvejen. Den gamle kaserne er i dag en sikret institution. Beredskabet kunne efter forholdene udvides. Fortets dieseltanke havde kapacitet til at holde fortet operationelt i maksimalt tre måneder.

Fortets armering

Fortets hovedarmering bestod af 2 pansertårne med hver 2 stk. 15 cm kanoner, der havde været sidebatterier på det tyske slagskib Gneisenau fra 2. Verdenskrig. Fortets kanoner har en total rækkevidde på ca. 33 kilometer, og dækker dermed Øresund og de to mulige landgangsstrande ved Faxe Bugt og Køge Bugt. Med en reduceret rækkevidde på ca. 23 kilometer kan kanonernes projektiler gennembryde 12 cm tykt panserstål.

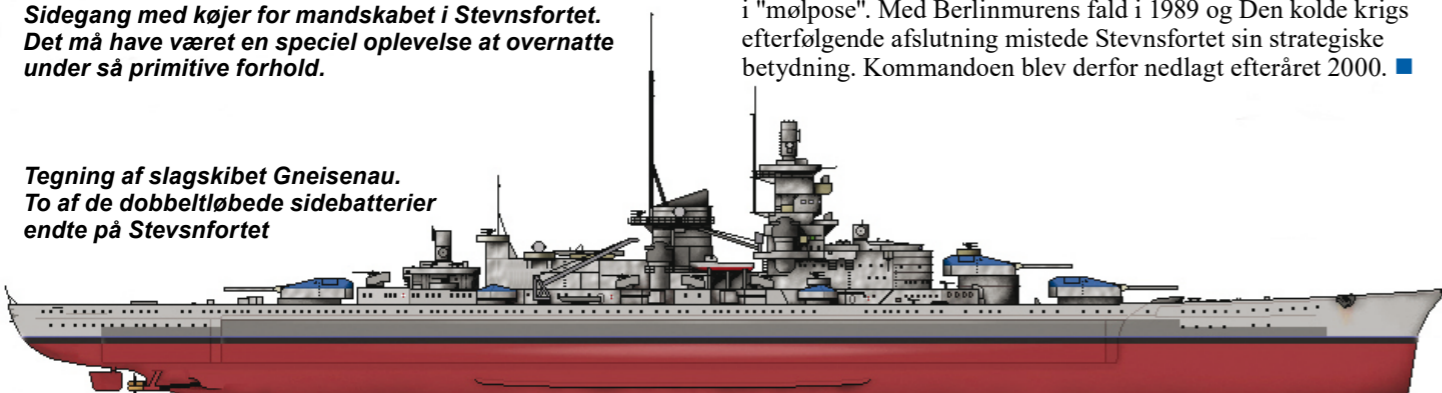
Der var desuden opstillet et Hawk-batteri på området, der sammen med Nike-batterier flere steder på Sjælland i tilfælde af luftangreb skulle forsvare København. Disse luftværnsmissiler var således ikke opstillet for at beskytte Stevnfortet og havde som sådan ikke noget med fortets virke at gøre.

Slagskibet Gneisenau blev bygget i 1936 i Kiel og havde som hovedarmering 9 stk. 28 cm kanoner monteret i 3 kanontårne. Desuden var det udstyret med 12 stk. 15 cm kanoner som sidebatterier. Heraf var 8 stk. monteret i fire dobbelte kanontårne og 4 var monteret som enkeltkanoner. Gneisenau deltog

Sidegang med køjer for mandskabet i Stevnfortet. Det må have været en speciel oplevelse at overnatte under så primitive forhold.

Tegning af slagskibet Gneisenau. To af de dobbeltløbede sidebatterier endte på Stevnfortet

sammen med søsterskibet Scharnhorst i en del operationer, bl.a. et raid i Atlanterhavet og undvigelse gennem Den Engelske Kanal i 1942. Umiddelbart herefter blev skibet sat ud af spillet af en bombetræffer, mens skibet lå i dok i Kiel. Hele forskibet udbrændte, og slagskibet tog ikke længere del i krigen. I marts 1945 blev skibet sænket og anvendt som blokskib i det nuværende Gdynia i Polen.

De to pansertårne var oprindeligt opstillet på Fanø (Batteri Grådyb) af den tyske besættelsesmagt. Her beskyttede de sammen med Tirpitz-stillingen ved Blåvand indsejlingen til Esbjerg. Gneisenaus intakte kanontårn agter med tre stk. 28 cm kanoner blev fragtet til Norge, hvor det blev placeret i et kystbatteri nord for Trondheim

Den teknologiske udvikling gjorde efterhånden at kanonerne fik mindre betydning, og disse blev i første omgang lagt i "mølpose". Med Berlinmurens fald i 1989 og Den kolde krigs efterfølgende afslutning mistede Stevnfortet sin strategiske betydning. Kommandoen blev derfor nedlagt efteråret 2000. ■

Siden sidst ...

Befæstnings Dag på Vestvolden i Rødovre

Artillerimagasinet og Oplevelsescenter Vestvolden bød på rammerne til en fin dag søndag den 25. september 2016.

Solen strålede om kap med de blanke knapper på Sikringsstyrkens mørke uniformer - og en kølig brise stod ind over Vestvolden i Rødovre, da Selskabets 1914 Gruppe Sikringsstyrken igen i år medvirkede på Befæstnings Dag.

Som vanligt dannede det genopførte Artillerimagasin og Oplevelsescenter Vestvolden rammen om en livlig dag på Volden, hvor historien om indsættelsen af den danske hærs Sikringsstyrke i 1914-18 skulle fortælles.

Teltlejren var etableret allerede om lørdagen, så alt var på plads til et uventet stort rykind af besøgende. Mange

børnefamilier brugte dagen til at få en oplevelse, hvor de kunne høre om og mærke lidt til livet som soldat i en af de mange lejre man havde anlagt langs Volden under 1. verdenskrig. Det tyske Westfront kontingent var igen i år med til at give de besøgende et indtryk af vilkårene for soldaterne på den tyske vestfront i Belgien og Frankrig.

Modellen af den gamle voldkanon havde i år fået monteret forstilling, så til stor fornøjelse for de mange børn, der fik lov at hjælpe til, blev kanonen trukket op i sin stilling, hvor den under stor opmærksomhed blev affyret så røg og damp stod om skytsmandskabet.

En anden kanon, der ligeledes var kørt i stilling var Gullasch-kanonen, der i dagens anledning skød med gullasch og ris. Også damerne i Marketenderiets pandekagebod var travlt beskæftiget.

Modellen af den gamle voldkanon havde i år fået monteret forstilling og trækkes her op til sin stilling.

En rigtig god dag for de mange besøgende og ikke mindst for os der deltog. Tak for i år - vi ses på Volden i 2017.

Steen Jensen
Stabssergent

Traditionen tro ankom 8. Regiments musikkorps, eskorteret af Sikringsstyrkens Fanekommando og et par rigtige "Panserbasser" fra Københavns Politi.

Livgardens historiske samling er genåbnet

Efter at have været lukket i mere end halvandet år, er museet genåbnet. Museet, der befinder sig på Livgardens Kaserne, Gothersgade 100 i København, er åbent lørdag og søndag fra kl. 11.30 til 15.00, helligdage undtaget. Der er gratis entré, men det er velset at donere 10 kr. til museets drift.

Museet viser Livgardens historie fra oprettelsen den 30. juni 1658 og helt op til de igangværende operationer i Irak og Mali. Der er uniformer, våben og materiel. Af særlig interesse for Chakotens medlemmer er et antal dioramaer og opstillinger, der viser nogle af de slag, Livgarden har deltaget i, og vagttjenesten før og nu.

Der er desuden en lille museumsshop med bøger og uniformspostkort, baseret på høflig og venlig selvbetjening.

Ole Thureholm

Livgarden i Slaget ved Helsingborg 1710.

Siden
sidst ...

Skyts og køretøjer fra Den Kolde Krig

Besøg for medlemmerne til det åbne militærmagasin
Hangar 46 på Flyvestation Værløse.

Nationalmuseet havde i år åbnet dørene for det åbne militærmagasin Hangar 46 på Flyvestation Værløse, hvor Selskabet lørdag den 17. september fik lejlighed til at bese tungt artilleri, gamle militærfartøjer, galionsfigurer og meget andet.

14 medlemmer deltog på rundvisningen, og eftermiddagens vært var Martin Davidsen, der er leder af museumsværterne på Nationalmuseet.

Hangar 46 er et åbent magasin, hvor Nationalmuseet opbevarer store, militærhistoriske genstande fra Tøjhus- og Orlogssamlingerne. Her kan man især se skyts og køretøjer fra Den Kolde Krig, men også fæstningsartilleri fra 1800- og 1900-tallet, den hvide kongechalup, vagttårnet fra Camp Eden i Irak, en Leopard kampvogn fra "Operation Bøllebank" i det tidligere Jugoslavien og meget andet spændende for militærhistorisk interesserede.

Nationalmuseet har endnu ikke besluttet, om Hangar 46 også skal være åbent for publikum i 2017. Du må selv holde øje på Nationalmuseets hjemmeside.

Størst interesse på vores besøg tiltrak udstyret fra Den Kolde Krig 1945-1991 sig. Samlingerne omfatter bl.a. luftværn. Opfindelsen af flyet førte til en ny trussel

i alle former for krig – truslen fra luften. I koldkrigsårene var beskyttelse af både forsvaret og det civile samfund mod luftangreb en vigtig og vanskelig opgave. Luftforsvaret bestod af radar- og varselingssystemer, jagerfly og forskellige former for luftværnsskyts. Fra slutningen af 1950'erne afløste missiler langt hen ad vejen luftværnskanoner. Missilerne blev styret af omfattende og avancerede

systemer af søge- og målfølgeradarer og beregningssystemer.

Det tunge skyts

203 mm haubits var det tungeste skyts i hæren under Den Kolde Krig. Den var især vigtig, fordi den kunne skyde med korttrækkende atomvåben. Der blev ikke oplagret atomvåben i Danmark, men enkelte danske soldater blev uddannet til at bruge dem. Det skete som led i NATO's afskrækkelsesstrategi over for et angreb, der bl.a. hvilede på truslen om

Den Hvide Kongechalup blev brugt fra slutningen af 1700-tallet til begyndelsen af 1900-tallet.

Køretøjerne og skytset
stammer fra koldkrigsårene.
Fotos:
Henrik Denman.

at anvende atomvåben i forsvaret.

Der var rig lejlighed til at se nærmere på køretøjer og skyts fra Den Kolde Krig. Efter Anden Verdenskrig afløste den motoriserede hær definitivt den hestetrukne. Hærstyrkerne blev motoriseret og pansret, og krigen blev bevægelig og uforudsigelig. Køretøjerne og skytset stammer fra koldkrigsårene. Enkelte er britiske fra 1940'erne, andre amerikansk og canadisk våbenhjælp fra 1950'erne. Alle fra den tidlige koldkrigs gennemgribende motorisering af den danske hær. Der er dog også køretøjer fra den forøgede pansring af hæren, der skete i 1960'erne.

Samlingen har også en Kvindekanon. I 1882 tog en kreds af danske kvinder initiativ til en indsamling til Københavns Befæstning, hvis status var endt i en politisk hårknude. Det lykkedes at indsamle et anseeligt beløb, som kvinderne skænkede til fædrelandet. Blandt befæstningens modstandere fik de navnet "Kvindekanoner", et navn der blev alment accepteret og fik en positiv klang blandt dens tilhængere.

Galionsfigur

Galionsfigur fra linjeskibet "Dannebrog" fra 1850, som var den danske flådes sidste rent sejlførende linjeskib. I midten af 1800-tallet var den nationale vækkelse på sit højeste, og ingen kunne misforstå

HAWK-luftværnssystemet, som bl.a. stod opført på Flyvestation Skalstrup syd for Roskilde.

symbolikken i "Mor Danmark", der bar Dannebrog i stævnen på det stolte skib. Skibet blev dog overhalet af den teknologiske udvikling, og i 1864 blev galionsfiguren pillet af, da "Dannebrog" blev ombygget til panserfregat med dampmaskine og nye moderne kanoner.

Den Hvide Kongechalup blev brugt fra slutningen af 1700-tallet til begyndelsen af 1900-tallet. Udsmykningen er udført af Frederik Willerup med ornamenter langs rælingen og Kong Neptun som galionsfigur.

H.D.

En M10 tankdestroyer fylder godt i samlingen.

Nationalmuseets militærmagasin har en samling militære køretøjer, bl.a. flere motorcykler.

Alle deltagerne er samlet foran en engelsk produceret Centurion kampvogn. Foto: Steen Jensen

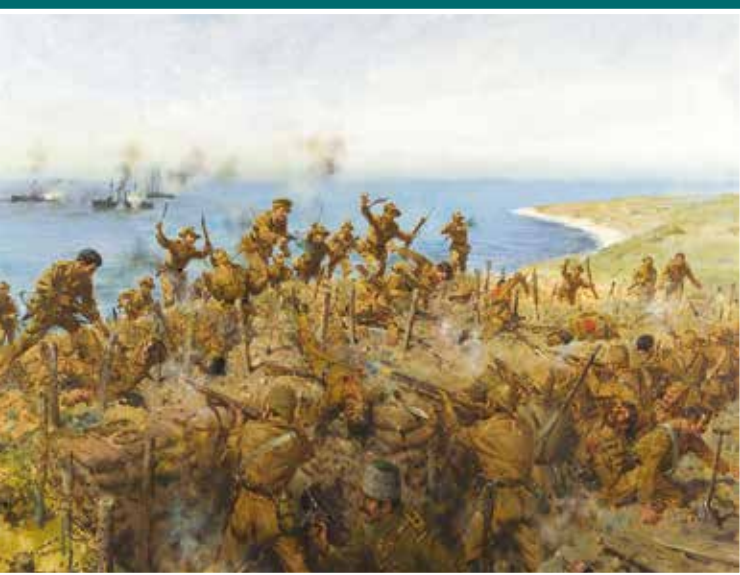

Felttoget ved Gallipoli 1915-16

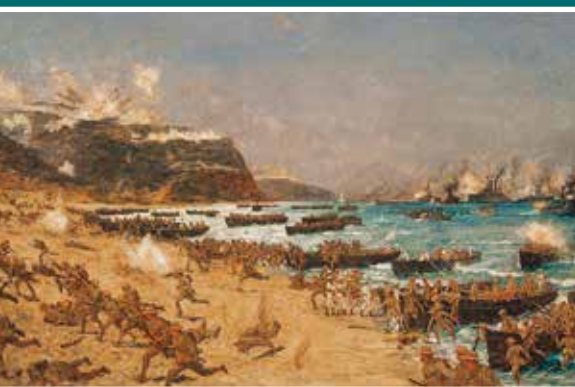
Af Henrik Denman

Kampe på Gallipoli-halvøen
i 1915.

Gurkha-soldater i kamp i Slaget ved Gallipoli.
Malet af Terence Cuneo.

Newzealandske soldater går i land ved
Anzac 25. april 1915. Malet af Charles Dixon.

Gallipoli felttoget 1915-16, også kendt som Slaget ved Gallipoli, var de allierede styrkers forsøg på at kontrollere søvejen fra Europa til Rusland under Første Verdenskrig. Briterne rettede tidligt deres opmærksomhed mod indsejlingen til Sortehavet, og hensynet til Rusland fik i januar 1915 briterne til at føre dardaneller-planen frem. I februar begyndte de fersamlede britiske og franske flådestyrker bombardementet af de tyrkiske forter, men flåden løb ind i vanskeligheder. Efter en pause, som gav tyrkerne og deres tyske rådgivere tid til at reorganisere deres forsvar, landsatte general Ian Hamilton sine britiske, australske

og newzealandske tropper på Gallipoli-halvøens sydspids den 25. april. Omkring 30.000 mand gik i land, men tabene var store, og tyrkerne holdt de afgørende stillinger i baglandet. Operationen blev opgivet i december og de sidste allierede tropper trukket tilbage i januar 1916.

De allierede tab var store. Ca. 43.000 mand fra den britiske imperiumhær og 5.000 franskmænd mistede livet. Omkring en tredjedel af hærens tab blev båret af australske og newzealandske tropper, og der var i de følgende år stor bitterhed i de to dominions over de store ofre i en operation, der fremstod som en londonsk tanketorsk. ■

Soldater fra Highland Light Infantry
ved Slaget ved Achi Baba i 1915.
Malet af Chris Collingwood.

